

GENSTANDSTEKSTER

Besættelsestiden
i
Aalborg

OM GENSTANDSSAMLINGEN

Genstandene i kassen er blot et lille udvalg af den store samling som blev brugt til opførelsen af udstillingen "Aalborg i krig". Samlingen er skabt på initiativ af modstandsmanden Niels Bjeldbæk, og blev overgivet til Aalborg kommunes skoletjeneste.

Alle genstande må afprøves og undersøges. Det er lærerens ansvar at tingene kommer tilbage efter brug.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Militærhjelme.....	3
Armbind.....	4
Håndgranat.....	4
Partisansøm.....	5
Pigtråd.....	5
Cigarkasse med "souvenirs".....	6
Billeder af bombeangreb.....	6
Legitimationskort.....	7
Garvet rødspætteskind.....	8
Papirsnor.....	8
Rationeringsmærker.....	9
Rabatkort.....	11
Tillægskort.....	11
Købekort.....	11
5 øre.....	12
Kongesangbøger.....	12
Illegale blade.....	13
OPROP!.....	14
Aalborg Amtstidende.....	15
Aalborg Stiftstidende.....	16

MILITÆRHJELME

Danskernes militærhjelme var en model fra 1923, lavet af en mm. tyk stålplade. Hjelmen var tynd og gav derfor ikke en særlig god beskyttelse mod projektiler. Designet var heller ikke så godt, da den var stor og klodset.

Tyskerne havde lignende hjelme, men de var bedre pansrede. Det var hjelme, der var professionelt lavet. Man kiggede efter Første Verdenskrig på, hvordan man blev ramt, og hvilke farer der var fra granatsplinter og patroner, og lavede en hjelm, der var tilpasset til det.

På den tyske hjelm mangler inderhjelmen. På siden kan ses et slidt ss-mærke.

Dansk militærhjelme

Tysk militærhjelme

ARMBIND

Armbind blev anvendt af modstandsbevægelsen i tiden efter 5. maj. Det hjemmelavede præg skyldes, at tyskerne havde beslaglagt de færdigsyede, der var delt ud til modstandsgrupperne i tiden op til befrielsen.

Armbindene gav modstandsfolkene "soldaterstatus", så de ikke kunne retsforfølges i forhold til konventionen.

Dette armbind er dog ikke fra 2. verdenskrig, men en kopi som museet har lavet.

HÅNDGRANAT

En håndgranat består af en eller flere metalkapper, der er fyldt med formålsbestemt sprængstof og ladning.

Når håndgranaten kastes, aktiveres et tidsbrandrør, således at granaten detonerer med den ønskede forsinkelse, ideelt samtidig med at den rammer målet. Med den almindelige håndgranat bekæmpes modstanderen ved eksplosionseffekten og sprængstykker fra metalkappen.

Denne håndgranat er tømt for indhold og er altså uskadelig.

PARTISANSØM

Partisansøm udlægges på veje med henblik på at punktere fjendtlige køretøjer.

Oprindelsen til dette partisansøm kendes ikke, men det er meget sandsynligt at det er lokalt fremstillet og brugt af modstandsbevægelsen. Partisansøm er enkle at lave, enhver smedelærling ville kunne gøre det.

PIGTRÅD

Dette stykke pigtråd er et stykke af det hegn, der omgav koncentrationslejren Neuengamme, som lå knap 30 km fra Hamborg.

Gennem koncentrationslejren Neuengamme passerede 87.500 mandlige og 13.500 kvindelige fanger. 4.880 kom fra Danmark. Det samlede antal på fanger der døde beregnes forsigtigt til 55.000 mænd, kvinder og børn.

Pigtråden er så vidt vides hjembragt af modstandsmanden.

CIGARKASSE MED "SOUVENIRS"

De mange ting som ses i cigarkassen er indsamlet af Ole Pii, f. 1928, som souvenirs fra sabotageaktioner. Der ses bl.a. sprængstykker fra granater og et hvidt stykke stof, som stammer fra en faldskærm. Ved siden af er et stykke plexiglas, som stammer fra et nedstyrtet fly.

BILLEDER AF BOMBEANGREB

Lille "mappe" med 10 billeder efter britiske bombeangreb. De blev solgt i boghandler som souvenirs.

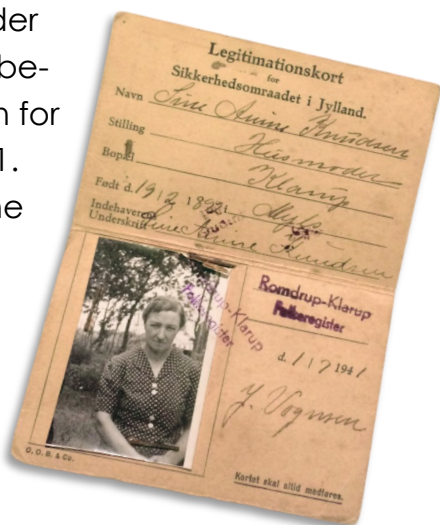
LEGITIMATIONSKORT

Legitimationskortet blev indført efter krav fra den tyske besættelsesmagt i maj 1941.

Kortene var et led i de tyske forberedelser til angrebet på Sovjetunionen og var først kun påkrævet i militært vigtige områder, dvs. i Jylland med undtagelse af den østlige del fra grænsen til Vejle Fjord.

Fra april 1944 da de tyske myndigheder skærpede kampen imod modstandsbevægelsen, krævedes der legitimation for at passere Lillebæltsbroen, og fra d. 1. august 1944 skulle alle danskere kunne vise legitimationskort.

Dette kort har tilhørt husmoren Sine Anine Knudsen fra Klarup.

I udstillingen "Aalborg i krig", kan ses tre legitimationskort; et for "Jens Nielsen, Aalborg", "Ove Becker, Hobro" og "Sigurd Ingvar Corfitzen, Brønshøj, Kbh.". Til forskel fra det i kassen så er disse falske legitimationskort, der har været anvendt af den samme modstandsmanden.

GARVET RØDSPÆTTESKIND

Manglen på varer under besættelsen medførte, at man begyndte at fremstille erstatningsvarer.

Opfindsomheden var stor - både hos virksomheder og enkeltpersoner.

F.eks. begyndte man at anvende fiskeskind til sko, da der blev mangel på læder.

Samtidig brugte man tørv fra moser til at varme op i stuerne - i stedet for kul. Man lavede endvidere erstatningskaffe af roer, cikorie og byg.

Erstatningsvarerne var upopulære blandt danskerne. De var ofte ikke af særlig god kvalitet. Til gengæld betød de, at bestemte slags varer - såsom sko - stadig var at købe i forretningerne. Samtidig medførte fremstillingen af erstatningsvarer, at mange arbejdsløse fik arbejde.

PAPIRSNOR

Snor lavet af papir var også en erstatningsvare. Snoren blev fremstillet, fordi der var mangel på almindeligt reb da f.eks. sisal og hamp er importvarer. Til gengæld kunne Danmark under det meste af besættelsen skaffe store mængder papir fra Sverige og Finland.

RATIONERINGSMÆRKER

Under besættelsen var der mangel på varer i Danmark. Derfor blev der indført rationering. Det begrænsede, hvor meget hver enkelt dansker kunne købe i forretningerne.

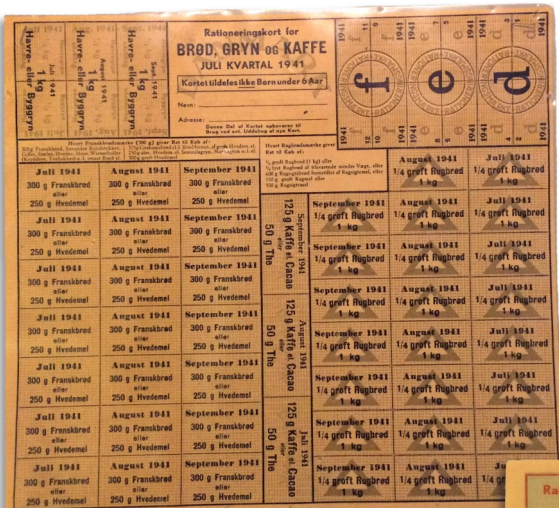
Det blev besværligt at handle i forretningerne. Man skulle ofte aflevere rationeringsmærker sammen med pengene, hvis man skulle købe en vare.

Rationeringsmærkerne blev udleveret til alle husholdninger med jævne mellemrum. Løb man tør for mærker, måtte man ikke købe flere rationerede varer. I hvert fald ikke før der igen blev udleveret rationeringsmærker. På den måde kunne det begrænses, hvor meget folk kunne købe i forretningerne.

Formålet med rationeringen var dels at undgå, at Danmark hurtigt løb tør for varer. Men derudover skulle den medvirke til, at varerne blev fordelt nogenlunde ligeligt i befolkningen.

Imidlertid havde fattige danskere, særligt i de første besættelsesår, ikke penge nok til at købe varer for alle deres rationeringsmærker. Mange solgte derfor deres overskydende mærker, selvom det var forbudt.

På kortene var der tillægsmærker D, E og F, det var mærker der var reserveret, hvis der mod forventning skulle blive nødvendigt at inddrage yderligere varer under rationering.

Rationeringskort for:
Brød, gryn og kaffe – Juli kvartal 1941

Rationeringskort for:
Kaffe, Cacao eller The – 1941

Pose med forskellige mærker og rabatkort

RABATKORT

Der blev taget særlige hensyn til unge og ældre samt dårligt stillede. De kunne udover de almindelige rationeringsmærker få rabatkort, som gav rabat på bestemte varer.

TILLÆGSKORT

Tillægskort blev brugt, til dem der havde brug for ekstra end det, der ellers var lavet rationeringer på. F.eks. kunne folk med hårdt arbejde få tillægskort til brød.

Der blev udleveret tillægssæbekort til børn under 3 år og til personer i tilsmudsede eller renlighedskrævende erhverv.

KØBEKORT

Købekortet var strengt personligt til køb af tøj. Derfor var der kort til både mænd, kvinder, piger og drenge.

5 ØRE

Kroner og ører blev indført ved en lov i 1873 og taget i brug 1. januar 1875. Kroner afløste rigsbankdaleren og 1 daler sættes da til 2 kroner. Siden dengang har inflationen gjort en ende på de fleste af "ørene". 1-øre og 2-øre blev afskaffet 1. april 1973, 5-øre og 10-øre afskaffet i 1989 og i 2008 blev 25-øre afskaffet som mønt, så der kun er 50-øre tilbage.

KONGESANGBOGEN

4. juli 1940 i Aalborg blev det første Alsangstævne afholdt. Formålet med de danske Alsangstævner var først og fremmest at få deltagerne til at synge kendte danske fædrelandssange og derigennem udtrykke deres nationale følelser.

Kongesangbogen blev uddelt på Christians 10.'s 70 års fødselsdag d. 26. september 1940. Herefter blev sangbogen flittigt brugt til Alsangstævnerne.

Sangbogen indeholder også enkelte sorthvidtryk, der gengiver fotografier af kongefamilien; f.eks. ses på side 16 et billede af Christian 10. til hest - et yndet motiv under besættelsen.

Sangbogen blev husstandsomdelt, og er således trykt i over en million eksemplarer.

ILLEGALE BLADE

Under besættelsen var den danske presse under kraftig censur, og blev tvunget til at skrive tyske propaganda artikler. Derfor begyndte modstandsbevægelsen at udgive små aviser. Hvornår den illegale presse startede vides ikke med sikkerhed, men fra 1941 og frem til Danmarks befrielse i maj 1945, blev der udsendt ca. 20 millioner illegale blade. Efter besættelsen var der stadig et par aviser, som blev udsendt. Avisen Information startede som et illegalt blad.

I kassen ses to genoptryk af illegale blade:

Danskeren og Nordisk front

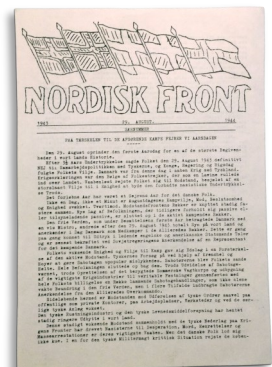
Danskeren:

- Første nr. udsendt i marts 1943
- Udbredelsesområde: Hele landet
- Antal i starten: 500 stk.
- Antal i slutningen: 145.000 stk.

Nordisk front:

- Første nr. udsendt i september 1943
- Udbredelsesområde: Hele landet
- Antal i starten: 4.000. stk.
- Antal i slutningen: 5.000 stk.

AALBORG AMTSTIDENDE

Avisen har været udgivet fra 1889-1971.

Tirsdag den 9. april 1940.

Den helt store nyhed som fylder forsiden er, at Danmark nu er blevet besat. Nederst kan man læse, at der er beordret mørklægning over hele landet.

Torsdag den 4. marts 1943

Denne udgave fortæller på forsiden bl.a. om luftangrebet på London, samt om 15 personer der ikke søgte i beskyttelsesrum under luftalarmen i Aalborg.

AALBORG STIFTSTIDENDE

Aalborg Stiftstidende er en tidligere lokalavis, som startede i 1767. Navnet Aalborg Stiftstidende forsvandt i 1999, da avisen blev sammenlagt med Vendsyssel Tidende, Fjerritslev Avis og Løgstør Avis og blev til Nordjyske Stiftstidende.

Lørdag morgen den 5. maj 1945

Lørdag aften den 5. maj 1945

Begge aviser fortæller om den gode nyhed, at Danmarks frihed er genvundet. Man kan se et gadebillede fra Aalborg, hvor frihedskæmperne går med amerikanske våben.

Søndag morgen den 6. maj 1945

I denne udgave kan man læse om de engelske tropper, der er kommet til Danmark og at man forventer at Churchill besøger Danmark.

